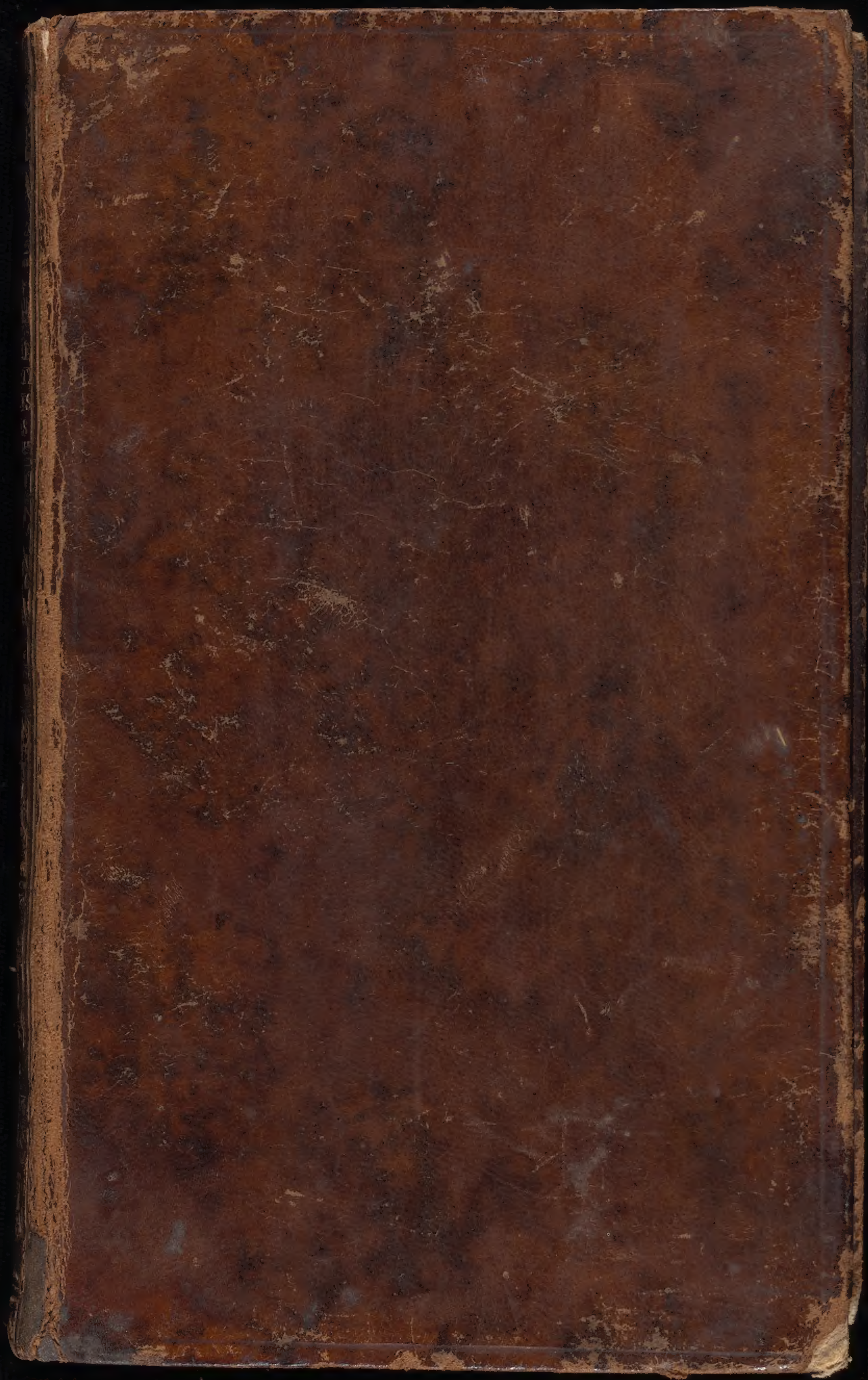
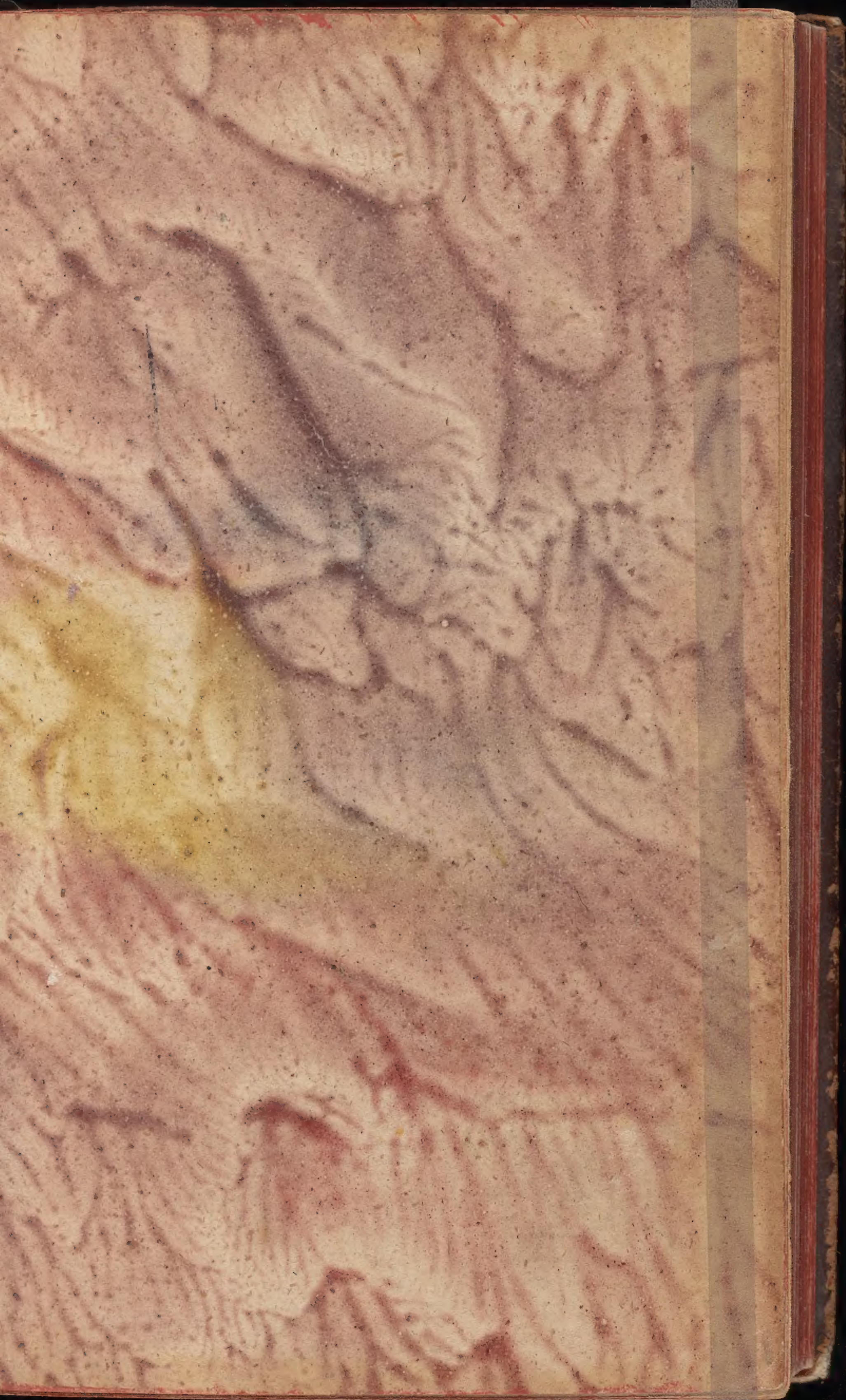

Gustaf Broling

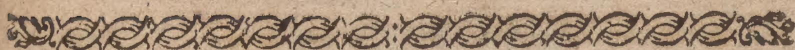

Den
Upriktiga
LAQUER-
Konsten,

Uti hwilken finnes
All, til Laquering nödig
underrättelse,

Jämte
Tilförlåtelig beskrifning på
Oljefärgor,
m. m.

STOCKHOLM,
Tryckt på Direct. LARS SALVII kostnad, 1760.

3

Min Låsare!

Nog gifwes åtskilliga Beskrifningar om *Laquer*-werk, ja, öfwerflödiga; men sällan tilförlåteliga, utan så oredige och ogrundade, at det hwarken lönar mödan at afskrifwa dem eller dårefter anställa försök, hwilket jag, icke utan orsak, med dryg kostnad kan intyga. Jag har dårföre just med flit så långe samlat och förskaffat mig sådana beskrifningar, och, efter all möjelig försigtighet, pröfwat deras innehåll samt upteknadt och ställdt i redighet hwad dåraf dugligt warit, på det jag måtte kunna hinna til en säker kunskap i denna Konsten. Jag tror mig tjäna allmänheten med detta arbetets utgif-

twande, och det så mycket såkrare som en sådan afhandling, så wida mig witterligt år, icke förut warit af Trycket utgifwen. Den, som kan rita, finner håruti fullkomlig underråttelse om Laquerning, och den, som förut ej något lårt i Ritkonsten, kan likafullt hårefter Laquera, vid. §. II. och för öfrigt åt sig sjelf öfwerstryka allahanda meubler med hwad fårg af Olja eller Lim, som hålst åstundas. Nog sagt, M. L. ty jag år öfwertygad, at du håraf winner både nytta och nöje samt jag följakteligen mitt åndamål.

Lef wål!

Första

Första Delen,

Om *Spiritus Vini* och Fernißor.

§. 1

Spiritus Vini är ej annat än många gångor omdestilleradt Bränwin, och bör wara så stark, at den antänder krut. Under destillerandet i akttages, at ej någon kraft genom imande eller bårtdunstande afgår; därföre är försigtigast, at ställa flaskan så, at pipan eller röret går ned i hännes öpning, som sedan därpå ombindes med en blåsa.

Anm. Spirit. Vini förwaras wäl med kork och blåsa.

§. 2. *Spiritus Vini* Fernißor göras på följande sätt:

N:o 1. *Gummi Copal*-Fernißa:

a) Gummi Copal	' '	1 Lod
Spiks-olja	' ' .	4
Gum. Sandrac	' '	2
Spirit. Vini	' ' '	8

Copalen och Spik-oljan läggas i flaska, som, under något omskakande, ställes i warmt watten, warm sand eller på warm kakelugn, til deß han blir uplöst. På samma sätt uplöser man Sandrac i Spirit. Vini för sig sjelf, och, sedan bägge deße enkla Fernißor blifwit klarnade, sammanblandas de uti en ren flaska.

b) Gum. Cop.	' ' '	2 Lod
Venedigs Terpentin	'	2
Spik-olja	' ' '	4
Spirit. Vini	' ' '	4

Terpent. smältes wid sakta koleld i stenkruka och copalen ilägges, litet i sänder, under ständigt omrörande, at uplösas. Om det går långsamt med uplösningen, så iblandas något

af

af Spik-oljan; men eljest slås hon ej dit förrån alt år bestålt. Då Fernißan kallnat och grumlet satt sig til botnen, gjutes det klaresta i en flaska tillika med Spirit. vini, at det blandar sig.

c). Gum. Cop.	-	-	2 Lod.
Spik-olja	-	-	4
Gum. Sandr.	-	-	$1\frac{1}{2}$
Venedigs Terpentin	-		$1\frac{1}{2}$ quintin.
Spiritus Vini	-	-	$\frac{1}{2}$ qwarter.

Denna Fernißa förfårdigas som de förra.

Anm. Flaskorna, uti hwilka Fernißor göras, böra wara så jåmt paßade, at de aldrig mer ån til $\frac{2}{3}$ blifwa fyllde och resten tom. Ingredientierne pulvericeras, hwar för sig. Til Ferniße-kokning nyttjas nya glaßerade lerkrukor. Kunna ock flera gångor brukas, om de strart efter första tjensten rengöras.

Ferniß. böra åfwen, som Spirit. vini, förwaras med kork och blåsa, til deß de behöfwas.

Om Fernißan åstundas hårdare, så tillågges allenast mer uplöst Gum. Cop. eller Sandrac. Dock bör en Fernißa ej göras för stark; ty då låter hon skada och rifwa sig wid minsta widrörande.

Alla Fernißor böra wara warma, eller ock uti et ganska warmt rum öfwerstrykas.

N:o 2. Indianſk Ferniſza.

Gummi Lacca		12	Lod.
- - Sandrac		8	
- - Maſtix		2	
Venedigs Terpentin		2	
Spiritus vini		2½	qwarter.

Sammanblandas i flaſka at upløſas. Här fordras åfwen warmt watten, och flaſkans omſkakande bör ej eller förgåtas.

N:o 3. Hwit *Laque*-Ferniſza.

a) Gum. Sandrac		6	Lod.
- - Maſtix		1½	
Venedigs Terpentin.		3	
Spiritus vini		1	qwarter.

Alt ſammanblandas i en fullkomlig flaſka, ſom då och då omſkakas och hålles wål och jämt warm, til deſz alt år uplöſt.

b) Gummi Sandrac		6	Lod.
Balſ. copaive		2	
Spirit. vini		1	qwarter.

Sandrac uplöſes i Spirit. vini, och då det klaraſte år aftagit, blandas det med Balſ. copaive.

N:o 4. Gull-Ferniſza til Blad-gull.

a) Gum. Lacca		2	Lod.

Gum-

Gummi Mastix	-		½ Lod.
- - Sandrac	-		½
Aloë Hæpatica	-	-	½
Saffran	-	-	2
Spirit. vini	-		16
Curcuma	-	-	1½
Venedigs Terpentin		-	1

Altsammans uplöses på en gång i wärma.

b) Spiritus vini	-	-	1 qwarter.
Gum. Lacca	-		½ Lod.
- - Sandrac		-	1
Drakeblod	-	-	1
Saffran	-	-	½

Uplöses som den förra.

c) Gummi Lacca		-	1 Lod.
- - Sandrac		-	1
- - Gutta		-	½
Drakeblod	-	-	½
Spirit. vini	-	-	½ qwarter.

Uplöses på samma sätt.

Anm. Flaskorna skola, då Fernißⁿ göras, ständigt hållas warma och något skakas at ingredientierne måga desto bättre blanda sig, och ej fastna wid flaskan.

§. 2. Olje-Fernißor kokas sålunda:

N:o 5. Bernstens Fernißa.

a) Bernsten - - - 4 Lod.

 Hwit

Hwitt Colophonium	-	1	Lod.
Terpentins-olja	-	8	

Hälften af Coloph. smältes wid lindrig koleld, hwartil sedan lägges Bernstenen at smälta; men, om smältningen går långsamt, tillägges resten af Coloph. och litet af Linolje-Ferniszan N:o 8. (*a*), hwilket säkert promoverar smältningen, hwarefter Terpent. oljan småningom igjutes. Då den klarnat, förwaras det klaraste.

b) Bernsten	-	-	-	2	Lod.
Mastix	-	-	-	$1\frac{1}{2}$	
Terpent. och Harts af hwardera				$\frac{1}{2}$	
Terpentins-olja		-		2	
Umbra	-	-	-	$\frac{1}{4}$	

De första ingredientierne och Umbran kokas til desz de blifwit uplöste, sedan tillägges Terpentins-oljan, at något sammankoka, hwilket ock sker med den föregående *a*).

Anm. Krukorna måste, under kokningen wara betäckte. Ren koleld måste brukas, men ej at Ferniß. komma at koka.

Man

Man kan fila Fernißorna at förekomma orenlighet, som eljest gärna medföljer.

N:o 6. *Terpentins*-Fernißa.

a) Hwitt Harts	8	Lod.
Terpentins-olja	8	

Hartsen smältes, och Terpentin-oljan igjutes litet i sänder.

b) Hwitt Harts	4	Lod.
Venedigs Terpentin	1½	
Terpentins-olja	6	

Kokas, som föregående Fernißa.

Anm. Om ej Fernißan wil snart och starkt torrka, så kan man å nyo upblanda hänne med mera smält Harts. Således förfares ock med Fernißan N:o 5.

N:o 7. Fernißa til Glantspapper.

Hwitt Harts eller Colophonium	1	Lod.
Terpentin	1	
Terpentins olja	4	

Terpentins-oljan upwärmes och de andra ingredientierne tilläggas at smälta.

Härmed öfwerstrykes fint papper, som sedan torrkar twänne dygn eller längre. Då sådant papper lägges öfwer en ritning, synes alt klart igenom,

nom, och är därföre nyttigt, när man i hast wil af-copiera något.

I brist af ofwannämde Fernißa, eller då man ej har tid at wänta til deß papperet blifwit torrkat, kan god Bomolja nyttjas, och papperet öfweralt pudras samt gnidas med Bomul.

N:o 8. Linolje-Fernißa.

a) Hwit Victriol	-	-	4	Lod.
Umbra	-	-	4	
Minio	-	-	6	
Silfwerglitt	-	-	6	
Linolja	-	-	1	Stop

De fyra sista ingredientierne sammankokas någon stund, och då krukan tages af elden, iläggs litet i sänder af Victriolen.

b) Lin-olja	-	-	$\frac{1}{2}$	Stop
Silfwerglitt	-	-	1	Lod.
Hwit Victriol	-	-	$\frac{1}{2}$	

Kokas, som den förra. Blir ej så stark, och är därföre tjänlig til färgors rifning.

Anm. Linolje-Fernißa bör koka så länge til deß man finner följande prof: at några droppar

tagne

tagne medan hon kokar, samka och förena sig, eller ock icke söndras då de dryppas i watten: at hon löddras då några droppar däraf gnuggas mot handen med fingret: at en neddoppad penna blifwer hopwriden eller något bränd.

Efter man sällan får någon färsk och god Lin-olja, så förbättras hon då någon sand lägges uti hänne och efter några dagar affilas.

Andra Delen,

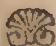
Om Lim, Kritegrund, uphöjt Laque-werk, samt Gull- och Silfwergrund.

§. 3.

a) Hement Lim upblötes wäl i watten och sönderstampas, samt kokas med mera watten, eller ock utan, alt som man behöfwer limet tjockt eller tunt; det silas til slut genom linkläde.

b) Husblås-lim præpareras på samma sätt, undantagande, at bränwin nyttjas wid första blötningen.

Anm.

Anm. På det at limet ej må brännas eller eljest blifwa skämdt af mycket upwärmande, så bör man sila det uti stenskålar, eller därtil gierda deglar, som ställas på sten-pottor eller pannor, hwilka altid måste wara fyllde med watten och på det sättet kokas. Man bör ock lägga lock öfwer, at afhålla orenlighet, m. m.

Härtil brukas penslar af mjuka Swinhår, hwilka bäst förwaras i limet.

§. 4. Kritegrund rifwes af krita i watten, ordinairt tjock, och upblandas med Lim *a*), hwilket bör wara warmt. Härmed öfwerstrykes trädet, som skal Laqueras, 5 a 6 gångor, då man altid låter Kritegrunden wäl torrka imellan hwar anstrykning samt med Skäftgräs honom slipar, at alt blir jämt och gläntsande som en spegel. Sista anstrykningen, eller då man ser, at grunden är nog slät och jämn, skäftas äfwenledes och til slut afputsas med mjukt sämskskinn. Häröfwer strykes en gång Fernißan N:o 3. *b*).

Anm. Då man wid skäftandet finner, at Kritegrunden är lös, så tillägges starkare lim.

Man

Man kan ock slipa första anstrykningarna med slåtskuren pimpsten, så går det fortare.

Härtil nyttias penslar af mjuka Swinhår.

§. 5. Uphöjt Laque-werk göres på Kritegrunden, sålunda: då man fullbordat hwad 4. §. lärer, och äfwen gjort utkast til den tilärnade Uphöjningen, anlägges grunden, något tunn första gången, af ofwannämda krita med pensel, hwilken sedan, altid efter skedd torrkning, widare så länge påökes, til deß man bekommit den önskade Uphöjningen. Deße Uphöjningar putsas och slipas med skäfte, glas, knif, syl &c. alt som Figurerne äro, och man finner nödigt; men i synnerhet äro härtil gjorde graver-järn tjänlige, eller sådane, som Bildthuggare bruka.

Anm. I brist på ofwannämde instrumenter, böra Figurerne på Uphöjningarne utschatteras med tjänlige Färgor; men annars blifwa de enfärgade, eller til Färgen så brokuge som det, hwilket de skola härma.

Om Uphöjt Laque-werk åstundas, så bör ej

den

den första Kritegrunden anstrykas med Färnißa; ty det fäster ej så gärna efteråt. När både Kritegrund och Uphöjning äro färdige, bör först Fernißan öfwerstrykas.

Til grofwa Uphöjningar nyttjas penslar af mjuka Swinhår, men til finare kan man taga Ekornsrumps-penslar.

Deße Uphöjningar likna Bildthuggeri, och kan man förgylla eller försilfra dem.

§. 6. Gullgrund rifwes af Ljus-ocker i Olje-Fernißa N:o 8. *a*), ganska fin och ordinairt tjock.

Silfwergrund af Blyhwit i samma Fernißa och ganska liten tilsats af Kimrök, at det blir gråaktigt.

Om en ram, List etc. skal förgyllas eller försilfras, så bör trädet först limdränkas några gångor, skäftas wäl och därpå anlägga en god Kritegrund, (§. 4.) Sedan öfwerstrykes Gull- eller Silfwergrund med Ekornshårs-pensel och torrkas 2 a 3 dagar, hwarefter denna anstrykningen skäftas och poleras med sämskskinn, at alt blir jämt och gläntsande.

Wid

Wid andra anstrykningen göres grunden något tunnare, och mer flytande af nyßnämde Fernißa, samt öfwerstrykes arbetet helt jämt därmed, och låter torrka ett dygn, mer eller mindre, eller så länge til deß man wid pårörandet med fingret, känner, at grunden klibbar något fast, men ej medföljer. Gull eller Silfwer pålägges och fasttryckes med bomull, och med den samma afputsas, och om då skulle fela på något ställe, kan man ditlägga mer. Torrkar 5 a 6 dygn.

Åstundas Gull- eller Silfwer-figurer på sjelfwa illuminerade Laquergrunden, så anlägges deras grund (då man hunnit fullborda hwad §. 13. i 4:de Delen utwisar) en gång, och då den lagom torrkat, pålägges Gullet eller Silfret, som sades.

Det är ock brukeligt, at (straxt då Kritegrunden är färdig) förgylla hela

la

la arbetet eller någon del däraf (då lemnas den utsedde delen fri och ostruken, men resten anstrykes med åstundad grundfärg) och sedan öfwerdraga Gullet med en tunn oljefärg, at Gullet gläntsar och synes igenom, samt då färgen torrkat, uprita Figurer därpå af andra färgor. Detta öfwerstrykes sedan med Gummi Copals, Terpentins eller Bernstens Fernißa några gångor.

Anm. Man kan båst handtera Gull eller Silfwer, då det lägges på en kritad läderdyna och med en tunn Knif sönderskäres i sådana stycken, som båst paßa sig åt arbetet.

Äkta Gull och Silfwer bör brukas härtil, emedan det oäkta snart mister sin glants. När Fernißorne N:o 1, 2 och 3 komma at nyttjas öfwer Gull, så bör först Fernißan N:o 4. c) blifwa anstruken öfwer Gull-Figurerne en gång och om man wil hafwa dem något mörkare eller mattare på wißa ställen, då nyttjas de 2:ne första (*a* och *b*). Men Olje-fernissorna kunna utan Gull-Fernißa brukas öfwer Gull.

Tre-

Tredje Delen,
Om Lim- och Mußel-Fårgors Præparation, deras Schatterande, m. m.

§. 7. Lim-fårgor brukas endast til gröfre arbeten både uti och utom Laquering, och just dårföre upråknas hår icke alla de finaste. Deras præparation låres af följande Tabell:

Hwit Fårg.

Blyhwit	rifwes i	watten	och	upblandas med Husblåsl.

Röd Fårg.

Sinober	rifwes i	Bråntwin	och	upblandas med Husblåsl.
Florentinerlak	; ;	watten	;	; ; ; ; ;
Kugelak	; ;	watten	;	; ; ; ; ;
Minio	; ;	watten	;	; ; ; ; ;

Gul Fårg.

Aur. pigment.	rifwes i	Bråntwin	och	upblandas med Husblåsl.
Zittgelb	; ;	watten	;	; ; ; ; ;
Rausgelb	; ;	watten	;	; ; ; ; ;
Ljusocker	; ;	watten	;	; ; ; ; ;

Blå Fårg.

Berlineblå	rifwes i	watten	och	upblandas med Husblåsl.
Indigo	; ;	watten	;	; ; ; ; ;
Smalsblå	; ;	watten	;	; ; ; ; ;
Lakmus	; ;	watten	;	; ; ; ; ;

Grön Färg.

Spanskgrön	rifwes i	watten	och upblandas med Husblåsl.
Spanskg.dest.	⸗ ⸗ ⸗	watten	⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗
Bärggrön	⸗ ⸗ ⸗	watten	⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗

Brun Färg.

Brändumbra	rifwes i	watten	och upblandas med Husblåsl.
Umbra	⸗ ⸗ ⸗	watten	⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗
Mörkoker	⸗ ⸗ ⸗	watten	⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗
Brunrot	⸗ ⸗ ⸗	watten	⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗

Swart Färg.

BrändtElfenb.rifw.	i	watten	och upblandas med Husblåsl.
Kimrök.	⸗ ⸗ ⸗	watten	⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗ ⸗

Anm. Färgorne böra först finrifwas i watten på reststenen och där sedan torka; härpå rifwas de sedan i watten, och upläggas i fina skålar, at där upblandas med Husblåslimet. Dock böra de så länge rifwas i watnet, til deß löparen går tyst, och ej har mer at skära på. Man kan ock med tungan känna om de äro nog refne; äfwen ock då, när et penseldrag af Färgen, under påstående rifning, göres på godt papper, och straxt med en annan ren och wåt pensel utlaveras, då nog synes om några grofwa particlar ännu äro orefne. Af alla deße ofwannämde färgor blandas alla andra, såsom Grå af Blyhwitt och swart, Lif-färg af Blyhwitt och Sinober, Purpur af Florentinerlak och Berlineblå / Ljus Purpur af Berlineblå, Florentinerlak och Blyhwitt; Rosenröd af Florentinerlak och Blyhwitt;

Swaf-

Swafwelgul af Auripigment. och Blyhwitt; ljus Citrongul af Zittgelb och Blyhwitt; Ljusblå af Berlineblå och Blyhwitt (som åfwen blir Pårlefårgad om mer Blyhwitt iblandas); Gråblå af Indigo och Blyhwitt; Sjögrön af Spanskgr. och Blyhwitt; Papegoje-grön af Zittgelb och Spanskgr. destillata, Gräsgrön af Zittgelb och Bårggrön eller Saftgrön, Mörk- eller Schatteregrön af Zittgelb och Berlineblå (Indigo och någon af de gula Fårgorna göra ock mörkgrön, alt efter behag). Sjelfwa utöfningen håraf wisar mera om Fårgors blanning. Efter man ej får någon Mörkbrun Fårg, så måste Umbra låggas på stark koleld, at dår genomglödgas och sedan slåckas i urin. Kimröken bör åfwen rectificeras uti eld, och på det han ej genom bränningen må förkomma, så omlindas förut många hwarf papper och trå ganska hårdt, at det liknar en båll, hwilken sedan brånnes på koleld och dårefter rensas från det afbrånda papperet och tråden.

Lim-fårgor brukas altid warma, och på det de ej skola brånnas eller fara illa, så nyttjas hårtil sådane stenkrukor, som omtaltes i Andra Del. §. 3. Hår mårkes ock, at om Fårgorne blifwa tjocka, de då böra upblandas med warmt watten, och om så behöfwes, med mera Husblåslim-watten.

Härtil nyttjas penslar af Ekorns-rumpor; men til gröfre arbeten tagas de af njuka Swinhår.

§. 8. Temperatur-watten göres af

Gummi Arabicum	=	4 Lod.
och hwitt Säcker	= =	$1\frac{1}{2}$

Ingredientierne pulvericeras och sedan uplösas i et halft qwarter watten. Det klaraste häraf silas igenom et linkläde och förwaras i en flaska.

§. 9. Mußelfärgor, eller sådane Färgor, som merendels endast brukas på papper, præpareras som följer:

Hwit Färg.

Schifferhwitt	rifwes	i	watten	och	upblandas	med	temp. watten
Blyhwitt	=	=	watten	=	=	=	=

Röd Färg.

Carmin	rifw. icke	utan	allenast	upblandas	med	temperatur	
Florentinerlak	rifwes	i	watten	och	upblandas	med	temperatur
Sinober	=	=	Brännwin	=	=	=	=
Minio	=	=	watten	=	=	=	=
Drakeblod	=	=	watten	=	=	=	=
Kugelak	=	=	watten	=	=	=	=

Gul

Gul Färg.

Gummi Gutta	rifw. icke utan	i sin	skal fästes med temp. watten
Aur. pigmentum	rifwes	i brännwin	och upblandas med temp. watten
Zittgelb	„ „	watten	„ „ „ „ „ „
Ljusoker	„ „	watten	„ „ „ „ „ „
Köllerfärg	„ „	watten	„ „ „ „ „ „
Rausgelb	„ „	watten	„ „ „ „ „ „

Blå Färg.

Ultramarin	rifw. icke utan	allenast	upblandas med temp. watten
Berlineblå	rifwes	i watten	och upblandas med temp. watten
Indigo	„ „	watten	„ „ „ „ „ „
Bärgblå	„ „	watten	„ „ „ „ „ „
Lakmus	„ „	watten	„ „ „ „ „ „

Grön Färg.

Spanskgr. destil.	rifwes	i watten	och upblandas med temp. watten
Spansk gröna	„ „	watten	„ „ „ „ „ „
Bärggrön	„ „	watten	„ „ „ „ „ „
Saftgrön	rifw. icke utan	i sin	skal fästes med temp. watten

Brun Färg.

Umbra	rifwes	i watten	och upblandas med temp. watten
Umbra, bränd	„ „	watten	„ „ „ „ „ „
Mörkoker	„ „	watten	„ „ „ „ „ „
Brunrot	„ „	watten	„ „ „ „ „ „

Swart Färg.

Kimrök rectifice	rifwes	i watten	och upblandas med temp. watten
Bränt Elfenben	„ „	watten	„ „ „ „ „ „
Tusch	„ „	gnides i några droppar watten på en glasskifwa, eller dylikt, då den skal nyttjas.	

Anm. Wid deße Färgors rifning i akttages hwad i §. 7. sades.

Af Gummi Gutta och Bärgblå blir Ljusgrönt; af Gum. Gut. och destill. Spanskgröna blir Papegojegrönt; af Bärgblå och Schifferhwitt blir Himmelsblå; och Pärlefärg om mer blyhwitt iblandas; af Saftgrön och Berlineblå blir Gräsgrönt; samt

samt af Gum. Gut. eller Aur. pigment. och Schifferhwitt blir Swafwelgul &c. mera om Fårgors blanning kan ses l. c.

Då destillerad Spanskgröna rifwes, bör man tillägga $\frac{1}{6}$ hwit winsten.

Sinober, Bärgblå och Rausgelb rifwas, (som alla andra Fårgor) först torra, sedan i watten, och dårpå upläggas på krita at torrka, samt widare handteras, som läres i föregående Tabell.

Gum. Gutta rectificeras om man lägger henne, tillika med så mycket watten, at det jämt öfwerstiger henne, i et glas några dagar, eller så länge til deß det finaste är utsugit, hwilket i et Muselskal förwares at torrka. Saftgrön rectificeras på samma sätt.

När Mußelfärgor rifwas, så upblandas de på sjelfwa refstenen med temperatur=watten, och på det de må lagom upblandas, göres af Färgen, under påstående blanning, et groft penseldrag på papper, hwilket, då det wäl torrkat, gnuggas mellan fingren, då altid färgen bör ligga intåt. Om färgen häraf faller af, så bör mera temperaturwatten iblandas, och widare försökas; men om färgen blir gläntsande efter gnuggandet, eller eljest så hård, at hon söndersprickar, så

år

är det ej eller godt, och står icke at hjelpas på annat sätt, än då mer af samma färg finrifwes i watten, och til slut sammanmales med den förra, utan tilsats af temperat.

Om någon färg sönderspricker i skalen och faller lös, så bör den omrifwas i watten och upblandas med litet Säcker.

Här brukas endast Ekorns-penslar.

§. 10. Färgors Schattering läres af följande Tabell:

Grå Grund. Schatteras med Mörkare, Fördjupes med Swart, och uphöjes med Hwitt.	**Blå Grund.** Schatteras med Berlineblå, Fördjupes med Indigo och Uphöjes med Hwitt.
Röd Grund. Schatteras med Ljusbrun, Fördjupes med bränd *Umbra*. och uphöjes med Hwitt.	**Grön Grund.** Schatteras med Mörkgrön, Fördjupes med Mörkare och uphöjes med Gul.
Gul Grund. Schatteras med Ljusbrun, Fördjupes med *Umbra* och Uphöjes med Hwitt	**Brun Grund.** Schatteras med Mörkare, Fördjup. med Kimrök och *Umbra* Uphöjes med Gult eller Hwitt.

Anm. Hwit grund handteras nästan som Grå. Hwar Färg Schatteras bäst genom sig sjelf med tilsats af en Mörkare, som är af samma art, e. g. Sinober til grund, schatteras med blandad Sinober och Brun-

rot eller litet Umbra, fördjupes med bränd Umbra och uphöjes med något Lif-färgadt, och sist med Blyhwitt.

Då något widlyftigt skal utlaveras, bör färgen wara wåt; men annars kan man schattera sedan hon torrkat.

Hwad som här är talat om färgors schatterande, gäller ock wid Oljefärgor.

§. 11. Marmorerning werkställes på följande sätt:

Hwit Marm.		Blyhwitt och		Grått.
Röd = =		Blyhwitt		Florentinerlak.
Gul = =		*Aur. pigment.*		bränd *Umbra.*
Blå = =	grundas 2 gångor med	Blyhwitt	ådras med	Berlineblå
Grön = =		Blyhwitt		*destill.* Spanskgr.
Brun = =		Blyh. l. *Umbr.*		br. *Umbr.* l. Rimr.
Swart =		Rimrök		Blyhwitt.

Anm. Första anstrykningen bör torrka, men den andra bör wara wåt och nyß anstruken då ådringen sker. Om arbetet är litet och af wärde, så måste första anstrykningen skåftas.

Då man handterar färgor eller ritar, så bör man altid söka at härma naturen: och är därföre bäst at framställa et stycke Marmor och därefter rätta sit arbete.

På ofwannämde sätt Marmoreras både med Husblås-Temperatur- och Oljefärgor.

Fjerde

Fjerde Delen.

Om sjelfwa utöfningen af Laquerning och hwad därwid bör i akttagas.

§. 3.

Al- och Björk-träd äro bäst af wåra inhemske trän til Laquerning; dock kan god ren Tall brukas. Ek och andra dylika Poreuse Trån äro aldeles otjenlige härtil.

Trädet, som skal Laqueras, bör wäl skuras med Skäftgräs. Det får ej wara smutsat af feta saker; ty då torrka icke färgorna gärna.

Anm. Då man Laquerar, bör et rum utwäljas, uti hwilket ej får dammas &c. och måste det om wintren hållas nog warmt, men om somartiden kan det utsökas, som är mot söder, at solen hetaste timarne om dagen får spela därin. Fönstren böra, om ej rägnar eller blås, stå öpne, och, på det ej flugor &c. må skämma arbetet, så bör man

hafwa

hafwa bågar, öfwerdragne med hårduk, i fönstrens ställe.

All öfwerstrykning bör ske warsamt at ej några bläddror sig infinna, som gemenligen skämma werket, jämwäl bör hwar öfwerstrykning wäl torrka innan den andra påföljer. Kritegrund och färgor böra hel tunt hwar gång öfwerstrykas, äfwen ock Fernißor.

Penslar conserveras bäst hwar och en uti sin färg, lim eller Fernißa; och på det Fernissan ej må mista sin kraft, så göres därtil Penslar af Ekorns-rumpor, infattade i bläckrör, något tjocka, hwilka sedan wid nedersta ändan omlindas med trå, at de jämt täppa Flaskans öpning, och tjena således både til penslar och kårkar.

§. 13. Trädet limdränkes (öfwerstrykes med limwatten) några gångor, och mellanåt skåftas, at alla rispor blifwa afputsade, hwarpå man sedan anstryker kritegrunden (§. 4. Andra Delen.) 5 a 6 gångor.

Grundfärgen öfwerstrykes 2:ne gångor samt skåftas; men, då den 3:dje gången anstrykes, bör icke

skåf-

skåftas; utan Ferniß. N:o 3. (*b*), skal nu håruppå hel tunt öfwerstrykas.

Anm. Til grundning tjena båst: Swart, Mörkblå, Ljusblå eller Pårlefårg, Röd, Mörkbrun, samt ljusare af Brunrot.

Om rått fina ritningar åstundas, så bör man då grundfårgen öfwerstrykes, lemna någon del af kritegrunden ostruken, men likwål öfwerstryka honom med Ferniß. ty man kan sedan ganska beqwåmligen rita fint dårpå.

§. 14. Håruppå ritas efter behag, hwad figur man wil, med de andre fårgorne. Åstundas Gull eller Silfwer, så skal det nu under ritandet pålåggas, som §. 6 utwisar.

Det år brukeligt, i stållet för ritning på grunden, at nyttja illuminerade Laquer-Kopparstycken, hwilka nått utskåras och fastlimas med Husblåslim. Om sådane papper brukas, bör wißt Fernißan N:o 1 (*a*) öfwerstrykes 3 a 4 gångor, innan

nan någon skåftning kan förrättas, hwilken då allenast sker öfwer pappers figurerne, som åter widare anstrykas och skåftas, til deß de och den andra grunden blifwa lika höga, hwarpå altsammans öfwerstrykes och poleras, som följer i nästa §.

Anm. Ritningar, som ej fordra någon synnerlig accuratesse, kan man på fri hand med penselen anställa; men de, som antingen åstundas lika på 2:ne eller flere sidor, eller eljest äro swåre, kunna först utkastas på papper, hwilket sedan, om Laquer-grunden är ljus, bestrykes på andra sidan med Blyarts eller Kol; men är han mörk, brukas krita. När nu detta papper lägges på grunden, ritas med en kam-tand eller dylikt i alla figurens delar, så har man här den begärte ritningen, som sedan med tjenlige färgor illumineras.

Man bör under ritandet noga efterse, at ej något synnerligt högt eller tjockt af färg påkluddas, hwilket gör ojämnt.

§. 15. Arbetet öfwerstrykes med Fernißan N:o 3. (*a*) en gång, och sedan

sedan med N:o 1. (*a*) 3. a 4. gångor, då altid sista anstrykningen bör torrka 8 a 12 dygn. Härpå bör man ganska warsamt skåfta altsammans, at penseldragen och den uphögning, som figurerne åstadkomma, blifwa afslipade. Det afputsas med Sämsk-skinn. Arbetet öfwerstrykes återigen med samma Fernißa några gångor, samt skåftas och putsas, at alt blir lika jämt, hwarpå det för sista gången anstrykes med Fernißan, som då wißt kommer at torrka i 3 weckor.

Anm. Spiritus vini Fernißor böra hel tunt öfwerstrykas i ganska warmt rum eller för eld, eljest blifwa de icke flytande och arbetet blir nästan fördärfwadt.

§. 16. Trippel rifwes ganska fin i watten, torrkas sedan, och åter omrifwes, at ej det minsta blir groft. Med mjukt Sämsk-skinn, doppadt i denna Trippel, gnides och poleras Laqueringen ordinairt hårdt

och

och ganska förfigtigt; ty man kan nu af et enda ojämt tag, eller då, när Trippeln är illa refwen, fördärfwa altsammans. Trippeln aftorrkas wäl efter slipningen, i hwars ställe några dråppar hwit Bomolja påstrykes, som öfweralt kringgnides. Med Bomull och puder afputsas Bomoljan, så länge, til deß all fetman är bårta och Laquerningen bekommit sin ordinaire glants; så är det färdigt.

Anm. Somliga bruka polera med Trippeln medan han är wåt, och andra återigen nyttja honom torr; han gör nytta i bägge fallen, om allenast Fernißan är wäl torrkad förut, och Trippeln wäl rifwen.

Man kan ock, om ej arbetet är af synnerligt wärde, låta blifwa wid sista anstrykningen, utan at polera.

Femte

Femte Delen,
Om Oljefärgor samt Olje-Laquerning.

§. 17.

Olje-Färgor rifwas, åfwen som wattufärgor, först i watten och dårpå torrkas, samt omrifwas sedan med god Linolja. Wid nyttjandet eller ock på sjelfwa refstenen upblandas de med Linolje-fernißan N:o 8 (*a*). Wid deße färgors blanning och schatterande är ej annat at påminna, än hwad §. §. 7. 9 och 10 innehålla. Dock brukas här flere gröfre färgor, såsom Rödfärg, Köllerfärg ꝛc.

Anm. Hwit färg tål här ej mycken tilsats af Linolje-fernißa; (år dårföre båst, at något koka oljan förut, utan annan tilsats, hwilken åfwen, om den brukas til andra färgor, gör, at de snart torrka och ej lätteligen fålla sin ordinaire färg.

Spanskgröna rifwes i olja, och upblandas med Fernißan N:o 6. (*b*). Då man wil hafwa denna färg ljusare, så upblandas hon med Blyhwitt, och ej med gult; ty hon blir likwäl gulaktig med tiden.

Oljegrund öfwerstrykes twänne gångor, och om det är fint arbete, så bör den första skäftas. Oljefärgor schatteras wåta.

Til growa anstrykningar brukas penslar af Swinborst, til finare af mjuka Swinhår, men til det finaste af Ekornsrumpor.

§. 18. Masurerning sker sålunda: til groft arbete, såsom Bänkar, Bord, Stolar &c. grundas 2:ne gångor med oljefärg af Ljusoker eller Köllerfärg och Blyhwitt. Då alt är wäl torrkat, rifwes bränd Umbra i öl eller ättika, ordinairt tunt, hwarmed den gula grunden hel ojämt och utan ordning anstrykes öfweralt, hwarefter man, medan bruna färgen är wåt, rullar en gnuggad oxblåsa mellan fingrarna öfwer hela arbetet, som sedan, efter skedd torrkning, öfwerstrykes med

med Linolje-fernißan N:o 8. (*a*). Til finare arbete kan man taga högre gul färg.

Anm. Wid sjelfwa utöfningen häraf finner man lätt huru knaggar etc. samt wißa afdelningar skola göras, om sådane skulle åstundas.

På det at Masurerningen ej skal skadas wid Fernißans öfwerstrykande, så bör en mjuk pensel härtil tagas; men då all färgen är af olja, brukas sällan annat än swamp til hännes anstrykande.

§. 19. Ek- eller Hwalnöt-färg äro mer i mode, än den förra, hwilka werkställas på följande sätt:

(*a*) Ek-färg grundas som Masurerning, men något ljusare. Öfwer sista grundningen anstrykes Fernißan N:o 8. (*a*). Bränd Umbra rifwes i Linolja och upblandas något litet med samma Fernißa, dock så at hon blir ordinairt tunn och flytande, och öfwerstrykes sedan på den gula grunden hel tunt, at grunden synes igenom. Ådras därpå

med en styf fjäder, och jämnas med en mjukare. Man kan sedan gifwa det glants af samma Fernißa, hwilket kan göras med följande Hwalnöt-färg.

Anm. Gåspennor äro bäst härtil, och böra de på längden jämt afklippas, så at et tum eller mindre, allenast blir öfrigt långs åt sidan.

Är säkrast för begynnare, at hafwa et wäl hyfladt Ekbräde til at se efter.

(*b*) Hwalnöt-färg grundas som den förra med samma färg, dock mörkare, och öfwerstrykes med ofwannämde Fernißa. Brånd Umbra rifwen, som förr i denna §. sades, strykes öfweralt, då man straxt bör ådra med en swamp, at det liknar Hwalnöt-träd i sina afdelningar inlagt.

Anm. Snickare bruka inlägga på Ek- och Hwalnöt-arbeten allahanda bilder, stjernor, rosor etc. af andra ljusare eller mörkare trädsorter, samt med warma järn bränna det inlagda, at det liknar schattering; det kan man ock med färger göra (sedan Ek- eller Hwal-

Hwalnöt-färgen är färdig) då noga observeras, at skuggan eller schatteringen blir mörk, hälst af bränd Umbra, at den något liknar brändt trä. Således kunna Snickare härma Målare, och twärt om.

§. 20. Stockfärg kallas så, därföre at man med den samma kan fylla och göra alla knaggor, rispor &c. på trädwerket, släta och lika med det jämna. Göras af Blyhwitt, Silfwerglitt och Oljefernissan N:o 8 (*a*). Deße färgor riswas fina uti Fernißan, tjockt som en gröt. Sådan färg bör altid wara tilhands för deß nytta skul. Om mycket häraf göres på en gång, så kan det et halft år förwaras i en glasburk. Bör wäl torrka, mellan hwar gång den påklibbas, samt slipas och skäftas til slut med det öfriga träwerket. Brukas wid olje-målningar, eller då man Laquerar med oljegrund; kan dock til annan Laquering göra samma gagn för kritegrunden.

§. 21.

§. 21. Olje-Laquering grundas med krita (§. 4.) och, om så behöfwes, bör Stock-färgen förut göra gagn (Limdränkning får ej glömmas) Grundfärgen anstrykes 2:ne eller flere gångor, alt som man finner at det tarfwas, då altid första anstrykningarna böra wäl torrkas samt skåftas; men ej den sista. Då denna grundfärgen är torr, målas härpå med finare Oljefärgor, och, då de äfwen blifwit torra, anstrykes Oljeferniſsan N:o 8. (*a*) några gångor. Efter som denna Laquerning, eller rättare sagt målning, merendels brukas på bord &c. och gröfre meubler, så är det onödigt, at til slut slipa den samma.

Anm. Man kan, då grundfärgen är färdig, öfwerstryka hela arbetet med Rödlök-saft, hwilken, då den intorrkat, uträttar, at man utan swårighet kan måla med watten-färgor därpå, som förut nästan warit ogörligt; emedan

medan det oljaktiga slår från sig dylika färgor.

Meubler af Måßing, Koppar, Bläck etc. skola alla på förenämde sätt Laqueras, dock utan Kritegrund.

Mörk Enfärgad Olje-Laquerning (utan ritning på grunden) blir bäst och waraktigast, då färgen rifwes i Bernstens Fernißan N:o 5. (*b*), anstrykes 3 a 4 gångor, samt skäftas. Samma Fernißa öfwerstrykes några gångor med swamp hel tunt och slipas, som förr är lärdt. Denna Laquerning står i wått och torrt, samt är behagelig, i synnerhet om Gull- eller Silfwer kommer härpå, hwarmed förfares som förr sagt är i §. 6.

Anm. Sinober, Brunrot, Umbra, Rausgelb etc. äro här bäst til grundning; emedan de ljusare färgorne blifwa dunkle af denna Fernißa.

Om Rödlökfast härtil nyttjas, så kan man på denna grunden äfwen bruka wattenfärgor,

 och

och följakteligen anställa sina målningar, som med Oljefärg nåppeligen sker.

Det som år onödigt at Laquera, öfwerstrykes allenast 2:ne gångor med Oljefärg, då man wål kan göra sig en mindre kostsam färg til första grunduingen. e. g. Blyhwitt och Kimrök til blått, o. s. w.

Bihang.

§. 1.

Förgyll- och Försilfring på papper, sker sålunda: Sönderklappade Ägghwitor, Gummi Arabicum och litet hwitt Såcker gifwa en limaktig wåtska, med hwilken, om man skrifwer eller ritar, Gull eller Silfwer fästas. Innan Gullet pålägges, bör denna grun-

grunden wara halftorr, och man får ej straxt afputsa gullet, utan wänta därmed några timar. Om man åstundar at schattera Gullet, så bör först Gullfernißan N:o 4 (c) öfwerstrykas.

Anm. Man kan ock til deß fästande utblanda en Mörkgul färg med starkt Temperatur-watten, hwilken sedan bör wara halftorr när Gullet pålägges. Det samma sker ock då Blyhwitt och litet Tusch sammanblandes til Silfwergrund.

§. 2. Rödt Bleck göres på följande sätt: Röd Fernebäck (eller Röd Bresilia) = 1 lod: Alun, stort som en liten Haßelnöt, samt 6 wäl sönderklappade äggehwitor, sammanblandas i et glas, at några dygn stå i wärma. Häraf blir så ägta rödt bleck, at det i skönhet täflar med Carmin.

Anm. Ju mer Bresilia, ju rödare, och ju mer alun, ju mer stöter det på Violet.

Håraf bör ej göras mer än som i hast kan upbrukas, ty det tål ej at långe förwaras; men det, som med detta bleck skrifwes, fäller aldrig färgen.

§. 3. Swart Bleck wet nästan hwar och en at göra, dock på olika sätt och sällan godt. Jag, för min del, kan intyga, at ej watten bör härtil brukas, utan i deß ställe god winättika, Spiritus vini eller Pontac; ty deßa Liqueurer gifwa blecket en högre färg, göra det lättflytande, hindra mögel &c. Änskönt man, under påstående skrifning, känner häraf i början en stark lukt, så är dock den icke så elak och ohelsosam, som af annat Bläck. Det är swårt at här upföra någon wiß proportion imellan ingredientierne; ty man bör, under sielfwa tilredningen, ständigt pröfwa det, at se huru det på flere slags papper håller

prof.

prof. Tilredningen: 1 qwarter win-åttika slås i en halfstops-flaska, dårtil lägges en god del groft sönderstötte Galläplen. Flaskan ställes några dygn i wärma, at Liqueuren får utsuga det bästa af Galläplena, efter hwilken tid man på papper pröfwar om extractet här af blir mörkbrunt, i widrigt fall måste ännu mer af Galläple tilläggas, samt efter några dygn åter försökas, ända til deß man får däraf en mörk- eller swartbrun-färg. Härefter tillägges grön Victriol, af en Haßelnöts storlek, och då den redan smält, skrifwes med det nya Blecket, då nog synes om det är godt eller ej; ty i förra händelsen blir Blecket stötande på swartblått, men i senare på brunt eller rödaktigt. Man bör därföre ilägga litet i sänder af Victriolen, at så mycket bättre och wißare träf-

fa

sa rätta punkten. Man kan sedan tillägga något litet Gummi Arabicum, och hwitt Sådker, om så åstundas; dock duger detta Blecket likafullt och deßutom torrkar fortare, än då de iblandas. På det at Råttor ej skola upfräta papperet med tiden, så är det nödigt, at man härtil blandar et halft skedblad af Malört-extract. Wi hafwe redan många bewis härpå.

Anm. Om Blecket efter tilredningen blir för tjockt, kan det med mer af samma Liqueur upblandas: men ej med watten.

Mig är berättadt, at något litet af Gäsgalla, blandad med bleck, uträttar så mycket, at man utan swårighet kan skrifwa på papper, som är flåttat (med feta saker smutsat). Det borde försökas; ty wid wißa tilfällen kan det gagna.

Orsaken til allmänt bruklige Blecks förändring til Rosifärg &c. är denna, at där ibland är för mycken Vitriol; tör ock hända, at någon sand oförwarande kommit ibland Blecket, hwilket jag sjelf förfarit. Är därföre bäst, at

at bruka lagom af Victriolen, så må man wara såker om et godt och oförfalskat bleck, som behåller fårgen, så långe, som papperet kan aktas.

Papper, fugtadt med Alunwatten och åter torrkadt, itåndes ej så hastigt som förut.

§. 4. Gamla Oljefårgors målningar uptwåttas med en mjuk klådesborste, doppad i watten och grön såpa, samt til slut afsköljes, då de återigen torrkat, öfwerstrykes åggehwita med swamp hel tunt, (det kan ock ske med Oljefernißan N:o 8 (*a*); men då åro de sedan ej så goda at widare twåtta); så bekomma de, til en del, sin förra liflighet.

§. 5. Sönderslagne Stenkåril hopsåttas på följande sått: uti Linoljefernißa N:o 8 (*a*) rifwes Blyhwitt, Silfwerglitt, Indigo, Spanskgröna och Umbra, så, at

blan-

blanningen håraf blir tjock som en deg och får likhet af kårlets fårg. De sönderslagne bitarne blifwa af samma Fernißa litet fuktade och sedan hopsatte med den gjorda maßan.

Oslåktj Kalk rifwes i samma Fernißa, och nyttjas, som förr sades; om något lim blandas håribland, så blir det än starkare. Hårmed hopfåstes allahanda kåril.

Om ofwannåmde Fernißa omkokas, at hon blir tjockare, så kan man ock med den hoplimma det som behöfwes, såsom Glas etc.

Åkta- och oåkta-Porcelainer hopbindas nått och wål med trå och kokas några timar eller långre i söt mjölk, så blifwa de

hela,

hela, och man kan knapt se hwar de warit sönder, om allenast hopabindningen warit accurat.

Färsk Sötmjölks-ost skåres i tunna skifwor (skårpan aftages) och uti kokhett watten arbetas med sked, til deß de warda til et slem. Härmed fortfares några gångor och kokhett watten ömsas, sedan lägges det på en warm rifsten, och arbetas tilsamman med osläkt Kalk, at det liknar et ordinairt lim. Brukas altid warmt. Torrkar 3 dygn. Fäster Sten, Glas, Trä, Horn ꝛc. at de hålla både i wått och torrt. Kongl. Wet. Academ. Handl.

§. 6. Knifsblad fastsättas med pulweriserad Harts och pulweriserad Tegelsten (lika mycket af hwardera,

dera) hwilka sammansmältas och därpå slås uti knifsskaftet, då knifstången måste omlindas med några blår och straxt insättas.

